

วิชา หุ้นส่วน

การบรรยายภาคคำ ครั้งที่ ๔ และ ๕

วันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๖

ดร.พรภัทร์ ตันติกุลานันท์

รองเลขานุการศาลอุทธรณ์คดีชั้นฎีกาพิเศษ

บรรยาย ๘ ครั้ง

๑. ครั้งที่ ๑ และ ๒ วันศุกร์ที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๘.๐๐ ถึง ๑๙.๕๐ น.
๒. ครั้งที่ ๓ วันศุกร์ที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๖๖ เวลา ๑๙.๐๐ ถึง ๑๙.๕๐ น.
๓. ครั้งที่ ๔ และ ๕ วันศุกร์ที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๖๖ เวลา ๑๘.๐๐ ถึง ๑๙.๕๐ น.
๔. ครั้งที่ ๖ และ ๗ วันศุกร์ที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๖ เวลา ๑๘.๐๐ ถึง ๑๙.๕๐ น.
๕. ครั้งที่ ๘ วันศุกร์ที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๖๖ เวลา ๑๙.๐๐ ถึง ๑๙.๕๐ น.

ห้างหุ้นส่วนสามัญ (ไม่จดทะเบียน)

หัวข้อที่ ๑ การจัดตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญ

หัวข้อที่ ๒ หุ้นส่วนร่วมรับผิดชอบในหนี้ไม่จำกัด

หัวข้อที่ ๓ การลงหุ้น

หัวข้อที่ ๔ การเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาเดิมหรือประเภทของกิจการ

หัวข้อที่ ๕ การจัดการงานของหุ้นส่วน

หัวข้อที่ ๖ หลักการสำคัญของห้างหุ้นส่วนสามัญ

หัวข้อที่ ๗ การเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญและชำระบัญชี

หัวข้อที่ ๕ การจัดการงานของหุ้นส่วน

พิจารณา ๒ ประเด็น

๕.๑ ความเกี่ยวพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนกับบุคคลภายนอก

๕.๑.๑ รับผิดชอบบุคคลภายนอกในการกระทำที่เป็นธรรมดา
การค้าขายของห้าง มาตรา ๑๐๕๐

๕.๑.๒ ข้อจำกัดอำนาจของผู้เป็นหุ้นส่วนไม่มีผลต่อ
บุคคลภายนอก มาตรา ๑๐๕๓

๕.๑.๓ ผู้เป็นหุ้นส่วนถือเอาสิทธิต่อบุคคลภายนอกในกิจการซึ่ง
ไม่ปรากฏชื่อตนไม่ได้ มาตรา ๑๐๔๙

๕.๒ ความเกี่ยวพันระหว่าง**ผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยตนเอง**

๕.๒.๑ อำนาจในการจัดการงานห้าง มาตรา ๑๐๓๓ – ๑๐๓๖

๕.๒.๒ ผลของการเข้าจัดการงานห้าง มาตรา ๑๐๔๒ ๑๐๔๓

๘๒๐ ๓๙๖

๕.๑.๓ ผู้เป็นหุ้นส่วนถือเอาสิทธิต่อบุคคลภายนอกในกิจการ ซึ่งไม่ปรากฏชื่อตนไม่ได้

“มาตรา ๑๐๔๙ ผู้เป็นหุ้นส่วนจะถือเอาสิทธิใด ๆ แก่บุคคลภายนอกใน
กิจการค้าขายซึ่งไม่ปรากฏชื่อของตนนั้นหาได้ไม่” (เนติ ๕๐ และ ๕๙)

- ไม่ได้เข้ามาเป็นคู่สัญญาในกิจการค้าขาย หลักความผูกพันของสัญญา
ต่อคู่สัญญา Privity of Contract

- มาตรา ๑๐๔๙ เป็นบทคุ้มครองบุคคลภายนอก เนื่องจากไม่สามารถ
แสวงหาหลักฐานเพื่อตรวจสอบได้ว่าผู้กล่าวอ้างถือเอาประโยชน์ เป็น
หุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนนั้นจริงหรือไม่

ฎีกาที่ ๗๗๒๑/๒๕๔๓

จำเลยร่วมกับ ส. และ ม. เป็นหุ้นส่วนกันในห้างหุ้นส่วน
สามัญรับถมดินให้จำเลย แต่จำเลยร่วมคนเดียวทำสัญญาเป็นผู้
รับจ้างถมดินกับจำเลย

ส. และ ม. ไม่ได้เป็นคู่สัญญากับจำเลยจึงไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อ
กัน แม้บุคคลทั้งสองจะเป็นหุ้นส่วนกับจำเลยร่วม ก็ไม่มีสิทธิเรียกร้อง
ให้จำเลยชำระค่าจ้างถมดิน ตามมาตรา ๑๐๔๙

๕.๒ ความเกี่ยวพันระหว่าง**ผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยตนเอง**

๕.๒.๑ อำนาจในการจัดการงานห้าง มาตรา ๑๐๓๓ – ๑๐๓๖

๕.๒.๒ ผลของการเข้าจัดการงานห้าง มาตรา ๑๐๔๒ ๑๐๔๓

๘๒๐ ๓๙๖

๕.๒.๑ อำนาจในการจัดการงานห้าง มาตรา ๑๐๓๓ - ๑๐๓๖

เริ่มพิจารณาจากว่ามีข้อตกลงในการจัดการงานห้างหุ้นส่วนหรือไม่

๑. ไม่มีข้อตกลง ทุกคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ

“มาตรา ๑๐๓๓ ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนมิได้ตกลงกันไว้ในกระบวนการจัดการห้างหุ้นส่วนไซร์ ท่านว่าผู้เป็นหุ้นส่วนย่อมจัดการห้างหุ้นส่วนนั้นได้ทุกคน แต่ผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งคนใดจะเข้าทำสัญญาอันใดซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนอีกคนหนึ่งทำกั่วนั้นไม่ได้

ในกรณีเช่นนี้ ท่านให้ถือว่าผู้เป็นหุ้นส่วนย่อมเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการทุกคน”

-หุ้นส่วนทุกคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ มีอำนาจจัดการงานได้โดยลำพัง

-แม้หุ้นส่วนแต่ละคนมีอำนาจจัดการงานได้ แต่จะจัดการงานซึ่งหุ้นส่วน
อีกคนทั้งท้วงไม่ได้ ถ้าฝ่าฝืน ความรับผิดชอบของหุ้นส่วนแต่ละคน ให้แยก
พิจารณาระหว่างความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก และความรับผิดชอบระหว่าง
หุ้นส่วนด้วยกัน

-ความรับผิดชอบของหุ้นส่วนแต่ละคน ต่อบุคคลภายนอก ย้อนกลับไป
พิจารณาตามมาตรา ๑๐๕๐ ถ้าการทำลงเป็นธรรมดาการค้าขายของ
ห้าง บุคคลภายนอกเรียกให้หุ้นส่วนทุกคนรับผิดชอบในหนี้ดังกล่าวได้ หุ้นส่วน
อื่นที่ไม่ได้จัดการงานจะยกมาตรา ๑๐๓๓ ขึ้นต่อสู้บุคคลภายนอกไม่ได้

- ความรับผิดชอบระหว่างหุ้นส่วนด้วยกัน ให้ดูในหัวข้อ ๕.๒.๒ ผลของการ
เข้าจัดการงานห้าง

๒. ถ้ามีข้อตกลงในการจัดการงานห้าง จะมี ๒ แบบ

แบบที่ ๑ ตกลงว่าการจัดการงาน ให้เป็นไปตามมติเสียงข้างมากของ
หุ้นส่วน มาตรา ๑๐๓๔

“ถ้าได้ตกลงกันไว้ว่าการงานของห้างหุ้นส่วนนั้นจักให้เป็นไปตาม
เสียงข้างมากแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนไซ้ร้ ท่านให้ผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งมีเสียง
เป็นคะแนนหนึ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนที่ลงหุ้นด้วยมากหรือน้อย”

- หรืออาจกำหนดสัดส่วนเสียงของหุ้นส่วนแต่ละคนไว้ไม่
เท่ากันก็ได้

แบบที่ ๒ ตกลงให้หุ้นส่วนคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ
มาตรา ๑๐๓๕

“ถ้าได้ตกลงกันไว้ว่าจะให้ผู้เป็นหุ้นส่วนหลายคนจัดการห้างหุ้นส่วน
ไซร์ หุ้นส่วนผู้จัดการแต่ละคนจะจัดการห้างหุ้นส่วนนั้นก็ได้ **แต่หุ้นส่วน
ผู้จัดการคนหนึ่งคนใด จะทำการอันใดซึ่งหุ้นส่วนผู้จัดการคนหนึ่งทักท้วง
นั้นไม่ได้**”

ข้อสังเกต

- ถ้าหุ้นส่วนตกลงตั้งหุ้นส่วนผู้จัดการคนเดียว หุ้นส่วนผู้จัดการนั้นมีอำนาจ
จัดการงานได้ตามลำพัง ถ้าตั้งหลายคน **แต่ละคนก็จัดการได้โดยลำพัง**
เช่นกัน เพียงแต่จะทำการอันใดที่หุ้นส่วนผู้จัดการอีกคนทักท้วงไม่ได้
(ลักษณะเดียวกับมาตรา ๑๐๓๓)

- ข้อตกลงที่ให้หุ้นส่วนบางคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ คือข้อจำกัดอำนาจ ซึ่งใช้ยับยั้งบุคคลภายนอกไม่ได้ ตามมาตรา ๑๐๕๓ หัวข้อ ๕.๑.๒
- การถอดหุ้นส่วนผู้จัดการต้องทำโดยมติเอกฉันท์ มาตรา ๑๐๓๖
- หากหุ้นส่วนผู้จัดการ จัดการงาน ซึ่งหุ้นส่วนผู้จัดการอีกคนทักท้วง ความรับผิดชอบของหุ้นส่วนแต่ละคนต่อบุคคลภายนอก พิจารณาตามมาตรา ๑๐๕๐ คือ ถ้าเป็นเรื่องธรรมดาการค้าขายของห้าง เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้หุ้นส่วนทุกคนรับผิดชอบ
- ความรับผิดชอบระหว่างหุ้นส่วนด้วยกัน ให้ดูในหัวข้อถัดไป ๕.๒.๒ ผลของการเข้าจัดการงานห้าง

๕.๒.๒ ผลของการเข้าจัดการงานห้าง (ในระหว่างผู้เป็น หุ้นส่วนด้วยกัน) มาตรา ๑๐๔๒ ๑๐๔๓ ๘๒๐ ๓๙๖

๑. กรณีที่ผู้จัดการงานกระทำไปโดย “มีสิทธิจัดการ”

- “มีสิทธิจัดการ” คือ ผู้จัดการงานเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ไม่ว่าจะตาม **มาตรา ๑๐๓๓** ทุกคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการและกระทำไปโดยไม่ถูกคัดค้านจากหุ้นส่วนอื่น **หรือ** **ตามมาตรา ๑๐๓๕** ตกกลงให้บางคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการและกระทำไปโดยไม่ถูกคัดค้านจากหุ้นส่วนผู้จัดการอื่น
- นำมาตรา ๑๐๔๒ ซึ่งกำหนดให้นำเรื่องตัวแทน (มาตรา ๘๒๐) มาใช้ ผลคือ การกระทำของผู้เป็นหุ้นส่วนจัดการรายนั้นผูกพันหุ้นส่วนอื่น

มาตรา ๑๐๔๒ ความเกี่ยวพันระหว่างหุ้นส่วนผู้จัดการกับผู้เป็นหุ้นส่วน
ทั้งหลายอื่นนั้น ท่านให้บังคับด้วยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่า
ด้วยตัวแทน

มาตรา ๘๒๐ ตัวการย่อมมีความผูกพันต่อบุคคลภายนอกในกิจการ
ทั้งหลายอันตัวแทนหรือตัวแทนช่วงได้ทำไปภายในขอบอำนาจแห่งฐาน
ตัวแทน

๒. กรณีที่ผู้จัดการงานกระทำไปโดย “ไม่มีสิทธิจัดการ”

- “ไม่มีสิทธิจัดการ” คือ (๑) ผู้จัดการงานไม่ได้เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ เพราะกำหนดไว้เฉพาะบางคน ตามมาตรา ๑๐๓๕ หรือ (๒) ผู้จัดการงานเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ไม่ว่าจะตามมาตรา ๑๐๓๓ (ทุกคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ) หรือตามมาตรา ๑๐๓๕ (ตกลงให้บางคนเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ) แต่กระทำไปโดยถูกคัดค้าน หรือกระทำนอกเหนือข้อจำกัดอำนาจที่หุ้นส่วนตกลงกันไว้ ถือว่ากระทำล่วงขอบอำนาจ

- นำมาตรา ๑๐๔๓ ซึ่งกำหนดให้นำเรื่องจัดการงานนอกสั่งมาใช้วินิจฉัย

มาตรา ๑๐๔๓ ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนอันมิได้เป็นผู้จัดการ**เอื้อมเข้ามาจัดการ**
งานของห้างหุ้นส่วนก็ดี หรือผู้เป็นหุ้นส่วนซึ่งเป็นผู้จัดการกระทำ**ล่วง**
ขอบอำนาจของตนก็ดี ท่านให้บังคับด้วยบทบัญญัติแห่งประมวล
กฎหมายนี้ ว่าด้วยจัดการงานนอกสั่ง

มาตรา ๓๙๖ ถ้าการที่เข้าจัดการงานนั้นเป็นการ**ขัดกับความประสงค์**
อันแท้จริงของตัวการก็ดี หรือ**ขัดกับความประสงค์**ตามที่จะพึงสันนิษฐาน
ได้ก็ดี และผู้จัดการก็ควรจะได้รู้สึกเช่นนั้นแล้วด้วยไซ้ ท่านว่าผู้จัดการ
จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตัวการเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ
อันเกิดแต่ที่ได้เข้าจัดการนั้น แม้ทั้งผู้จัดการจะมีได้มีความผิดประการอื่น

ผลคือ

หุ้นส่วนผู้นั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่อหุ้นส่วนคนอื่นจากการเข้าจัดการงานนั้น ตามมาตรา ๓๙๖ แต่ถ้าสมประโยชน์แก่ห้างหุ้นส่วน ก็ไม่ต้องรับผิดชอบต่อหุ้นส่วนอื่น **ต้องเสียหายถึงรับผิดชอบ**

ตัวอย่าง

ก ข ค เป็นหุ้นส่วน ห้างมีวัตถุประสงค์ขายเสื้อผ้า จะซื้อเสื้อผ้ามาขายต่อ ทั้งสามคนยอมมีสิทธิจัดการงานเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการตามมาตรา ๑๐๓๓ ข ซื้อเสื้อผ้าจาก ง เพื่อมาขาย แต่ ค คัดค้านตามมาตรา ๑๐๓๓ วรรคหนึ่ง

- ระหว่าง ก ข ค ใช้มาตรา ๓๙๖ ประกอบมาตรา ๑๐๔๓ การซื้อเสื้อผ้าของ ข จาก ง เป็นกิจการที่หุ้นส่วนผู้จัดการไม่มีอำนาจจัดการตามมาตรา ๑๐๓๓ วรรคหนึ่ง ข ทราบแล้วยังฝ่าฝืนกระทำไป หากมีความเสียหายหรือไม่สมประโยชน์เกิดขึ้นกับผู้เป็นหุ้นส่วน ข ต้องรับผิดชอบกับผู้เป็นหุ้นส่วน

- ระหว่าง ก ข ค **กั บ** ง เป็นไปตามมาตรา ๑๐๕๐ การซื้อเสื้อผ้าเป็น
เรื่องธรรมดาการค้าขายของห้างฯ ง จึงเรียกให้ ก ข หรือ ค รับผิด
ชำระหนี้โดยสิ้นเชิงได้

หัวข้อที่ ๖ หลักการสำคัญของห้างหุ้นส่วนสามัญ

๖.๑ คุณสมบัติของหุ้นส่วนเป็นสาระสำคัญ ส่งผลไปยัง มาตรา ๑๐๔๐ ๑๐๔๑ และ ๑๐๕๕ (๕)

๖.๒ ความรับผิดชอบของหุ้นส่วนที่ออกจากหุ้นส่วน และผู้ที่เข้าเป็นหุ้นส่วนใหม่ ตามมาตรา ๑๐๕๑ และ ๑๐๕๒

๖.๓ ห้ามหุ้นส่วนค้าขายแข่งกับห้าง ตามมาตรา ๑๐๓๘

๖.๔ สิทธิของดใช้ชื่อของหุ้นส่วนซึ่งออกจากหุ้นส่วนแล้วเป็นชื่อห้าง ตามมาตรา ๑๐๔๗

๖.๕ ผู้แสดงตนว่าเป็นหุ้นส่วนต้องรับผิดชอบ ตามมาตรา ๑๐๕๔

๖.๖ หุ้นส่วนเรียกเอาส่วนของตนในกิจการซึ่งไม่ปรากฏชื่อ ตามมาตรา ๑๐๔๘

๖.๑ คุณสมบัติของหุ้นส่วนเป็นสาระสำคัญ ต้องใช้ความเชื่อใจ
(มาตรา ๑๐๕๐) ส่งผล ๓ ประการ

(๑) ห้ามชักนำผู้อื่นเป็นหุ้นส่วนโดยมิได้รับความยินยอมจากหุ้นส่วนทุกคน

“มาตรา ๑๐๔๐ ห้ามมิให้ชักนำเอาบุคคลผู้อื่นเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนโดยมิได้รับความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนหมดด้วยกันทุกคน เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น”

การชักนำ เช่น โอนหุ้น ออกหุ้นเพิ่ม จึง**อาศัยเพียงเสียงข้างมาก**
ไม่ได้

ดูมาตรา ๑๐๓๒ ประกอบ “เปลี่ยนข้อสัญญาเดิม”

- แต่ถ้าขายส่วนลงหุ้นให้กับหุ้นส่วนอื่นด้วยตนเอง ไม่ใช่การ
ชักนำบุคคลอื่นเข้ามาเป็นหุ้นส่วน

- หุ้นส่วนให้ห้างใช้ทรัพย์สินเป็นส่วนลงหุ้น ต่อมาขายทรัพย์สินให้
บุคคลภายนอก ไม่ถือว่าเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์คนใหม่เข้ามาเป็นหุ้นส่วน
ไม่ต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๔๐ (ฎีกาที่ ๓๗๔๐/๒๕๔๒)

- แต่ถ้าบุคคลภายนอกขอใส่ชื่อร่วมในโฉนดที่ดินซึ่งผู้เป็น
หุ้นส่วนคนหนึ่งถือกรรมสิทธิ์แทนห้าง เท่ากับเป็นการเข้ามาเป็น
หุ้นส่วนในห้าง โดยไม่ได้รับความยินยอมจากหุ้นส่วนทุกคน ต้องห้าม
ตามมาตรา ๑๐๔๐ ฎีกาที่ ๑๔๐๐๕/๒๕๕๘

ฎีกาที่ ๑๔๐๐๕/๒๕๕๘

โจทก์ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกห้าง จะขอใส่ชื่อร่วมในโฉนดที่ดิน ซึ่งมีชื่อจำเลยเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์**แทนห้างหุ้นส่วนสามัญ** เท่ากับเป็นการเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในห้างโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคนซึ่งไม่อาจกระทำได้ ตามมาตรา ๑๐๔๐ เมื่อที่ดินกล่าวเป็นทรัพย์สินของห้างมิใช่ของจำเลย โจทก์จึงไม่อาจฟ้องขอใส่ชื่อร่วมได้

(๒) การโอนผลกำไรให้บุคคลภายนอกไม่ทำให้บุคคลภายนอกเข้ามาเป็น
หุ้นส่วน

“มาตรา ๑๐๔๑ ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งโอนส่วนกำไรของตนในห้าง
หุ้นส่วนทั้งหมดก็ดี หรือแต่บางส่วนก็ดี ให้แก่บุคคลภายนอกโดยมิได้รับ
ความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายอื่นไซ้ ท่านว่าบุคคลภายนอกนั้น
จะกลายเป็นเข้าหุ้นส่วนด้วยก็หามิได้”

- เป็นสิทธิส่วนตัว
- ผู้รับโอนไม่ใช่คู่สัญญาในสัญญาจัดตั้งห้าง ไม่มีอำนาจจัดการงาน

(๓) หากหุ้นส่วนคนใดตาย ล้มละลายหรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ ห้างหุ้นส่วนเล็กกัน มาตรา ๑๐๕๕ (๕)

บรรยายรายละเอียดในหัวข้อ ๗.๑.๒ การเลิกห้าง

๖.๒ ความรับผิดชอบของหุ้นส่วนที่ออกจากหุ้นส่วน และผู้ที่เข้าเป็นหุ้นส่วนใหม่ ตามมาตรา ๑๐๕๑ และ ๑๐๕๒

“มาตรา ๑๐๕๑ ผู้เป็นหุ้นส่วนซึ่งออกจากหุ้นส่วนไปแล้วยังคงต้องรับผิดชอบในหนี้ซึ่งห้างหุ้นส่วนได้ก่อให้เกิดขึ้นก่อนที่ตนได้ออกจากหุ้นส่วนไป”

เหตุผล เจ้าหนี้เข้าทำสัญญากับห้างเพราะเชื่อในคุณสมบัติของผู้เป็นหุ้นส่วนแต่ละคนว่าจะชำระหนี้ได้

- หนี้ต้องเกิดขึ้นก่อนออกจากห้าง (นิติกรรม นิติเหตุ) ไม่ว่าจะถึงกำหนดชำระเมื่อใด ต้องรับผิดชอบกว่าหนี้ระงับ หรือขาดอายุความแล้วมีการยกขึ้นต่อสู้

ข้อสังเกต หุ้่นส่วนจะออกจากการเป็นหุ้่นส่วน หุ้่นส่วนอื่นทุกคนต้องยินยอม เป็นการเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาเดิม ตามมาตรา ๑๐๓๒ (หัวข้อที่ ๔)

“**มาตรา ๑๐๕๒** บุคคลผู้เข้าเป็นหุ้่นส่วนในห้างหุ้่นส่วนย่อมต้องรับผิดชอบในหนี้ใดๆ ซึ่งห้างหุ้่นส่วนได้ก่อให้เกิดขึ้นก่อนที่ตนเข้ามาเป็นหุ้่นส่วนด้วย”

ข้อสังเกต การเข้าเป็นหุ้่นส่วนต้องได้รับความยินยอมจากทุกคนด้วย ตามหลักห้ามชักนำบุคคลอื่นเข้าเป็นหุ้่นส่วน มาตรา ๑๐๔๐

ทั้งสองกรณีอาจมีข้อตกลงระหว่างหุ้่นส่วนเป็นอย่างอื่นซึ่งไม่ผูกพันบุคคลภายนอก

๖.๓ ห้ามหุ้นส่วนค้าขายแข่งกับห้าง ตามมาตรา ๑๐๓๘ (ออกเนติ
๗๔ แล้ว)

“มาตรา ๑๐๓๘ วรรคหนึ่ง ห้ามมิให้ผู้เป็นหุ้นส่วนประกอบกิจการ
อย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งมีสภาพดุษเดียวกัน และเป็นการแข่งขันกับ
กิจการของห้างหุ้นส่วนนั้น ไม่ว่าจะทำเพื่อประโยชน์ตนหรือประโยชน์
ผู้อื่น โดยมีได้รับความยินยอมของผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่นๆ”

- กิจการต้องสภาพดุษเดียวกันและเป็นการแข่งขันกับห้าง ให้ดูสภาพ
คือ ประเภทกิจการมีสาระสำคัญเดียวกันหรือไม่ ขายสินค้า
เหมือนกัน เวลา คือ ต้องช่วงเวลาเดียวกัน สถานที่ต้องที่เดียวกัน
- ไม่ว่าจะทำเพื่อประโยชน์ตนเองหรือผู้อื่น เช่น เป็นลูกจ้าง

“มาตรา ๑๐๓๘ วรรคสอง ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดทำการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติมาตรานี้ไซ้ ผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่น ๆ ชอบที่จะเรียกเอาผลกำไรซึ่งผู้นั้นหาได้ทั้งหมด หรือเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อการที่ห้างหุ้นส่วนได้รับความเสียหายเพราะเหตุนั้น แต่ท่านห้ามมิให้ฟ้องเรียกเมื่อพ้นเวลาปีหนึ่งนับแต่วันทำการฝ่าฝืน”

- เงินที่เรียกมาได้ตกเป็นของหุ้นส่วนซึ่งมิได้ทำผิดหน้าที่

- ถ้าฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน แม้กิจการที่ค้าขายแข่งกับกิจการของห้างจะขาดทุน หรือผู้เป็นหุ้นส่วนที่ฝ่าฝืนไม่เคยได้รับผลกำไรจากกิจการที่ค้าขายแข่งก็ตาม หุ้นส่วนที่ฝ่าฝืนก็ยังคงต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน เพราะไม่ใช่การฟ้องเรียกเอาผลกำไร

- นอกจากสิทธิตามมาตรา ๑๐๓๘ วรรคสอง หุ้นส่วนอื่นยังร้องขอให้ศาลสั่งเลิกห้างได้ เป็นการล่วงละเมิดบทบังคับอันเป็นสาระสำคัญ ตามมาตรา ๑๐๕๗ (๑) หรือกำจัดหุ้นส่วน ตามมาตรา ๑๐๕๘ แต่จะบังคับให้หุ้นส่วนที่ฝ่าฝืนหยุดประกอบกิจการค้าแข่งไม่ได้เพราะอาจเป็นเหตุให้บุคคลภายนอกผู้สุจริตได้รับความเสียหาย

(เทียบฎีกาที่ ๘๕๓๒/๒๕๕๙ (เนติ ๗๔) เรื่องห้างหุ้นส่วนจำกัด มาตรา ๑๐๖๖ และ ๑๐๖๗ แต่นำมาเทียบเคียงมาตรา ๑๐๓๘ ได้)

๖.๔ สิทธิของดใช้ชื่อของหุ้นส่วนซึ่งออกจากหุ้นส่วนแล้วเป็นชื่อห้าง ตามมาตรา ๑๐๔๗

“มาตรา ๑๐๔๗ ถ้าชื่อของผู้เป็นหุ้นส่วนซึ่งออกจากหุ้นส่วนไปแล้วยังคงใช้เรียกขานติดเป็นชื่อห้างหุ้นส่วนอยู่ ท่านว่าผู้เป็นหุ้นส่วนนั้นชอบที่จะเรียกให้งดใช้ชื่อของตนเสียได้”

- เพื่อคุ้มครองบุคคลภายนอกและหุ้นส่วนซึ่งออกไปแล้ว ไม่ต้องรับผิดชอบว่าแสดงตนเป็นหุ้นส่วนด้วยยินยอมให้ใช้ชื่อ มาตรา ๑๐๕๔ วรรคหนึ่ง (หัวข้อ ๖.๕)

๖.๕ ผู้แสดงตนว่าเป็นหุ้นส่วนต้องรับผิดชอบ ตามมาตรา ๑๐๕๔ (ออกข้อสอบ เนติ ๗๓ แล้ว)

“มาตรา ๑๐๕๔ วรรคหนึ่ง บุคคลใดแสดงตนว่าเป็นหุ้นส่วนด้วยวาจาก็ดี ด้วยลายลักษณ์อักษรก็ดี ด้วยกิริยาที่ดี ด้วยยินยอมให้เขาใช้ชื่อตนเป็นชื่อห้างหุ้นส่วนก็ดี หรือรู้แล้วไม่คัดค้านปล่อยให้เขาแสดงว่าตนเป็นหุ้นส่วนก็ดี ท่านว่าบุคคลนั้นย่อมต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกในบรรดาหนี้ของห้างหุ้นส่วนเสมือนเป็นหุ้นส่วน”

๑. แสดงด้วยวาจา ลายลักษณ์อักษร หรือกิริยาว่าตนเป็นหุ้นส่วน

๒. ยินยอมให้ห้างใช้ชื่อตนเป็นชื่อห้างหุ้นส่วน

๓. รู้แล้วไม่คัดค้านปล่อยให้เขาแสดงว่าตนเป็นหุ้นส่วน

- เหตุผล เพื่อคุ้มครองบุคคลภายนอกที่เข้าทำนิติกรรมกับห้าง เพราะคำนึงถึงตัวหุ้นส่วนเป็นสำคัญ

- กรณีการใช้ชื่อ จะต้องรับผิดชอบเมื่อให้ความยินยอมโดยตรง หรือโดยปริยาย ไม่ใช่ห้างฯนำชื่อไปใช้โดยผลการ ฎีกาที่ ๕๓๑๖/ ๒๕๕๙ การใช้ชื่อฟ้องรูป ไม่อาจถือว่าผู้ที่มีชื่อดังกล่าวแล้วไม่ คัดค้านปล่อยให้ห้างใช้ชื่อตน ต้องแสดงเจตนายินยอมเท่านั้น

- ผู้แสดงตนต้องรับผิดชอบ เฉพาะหน้าที่บุคคลภายนอกหลงเชื่อ ว่าเป็นหุ้นส่วน ไม่ใช่รับผิดชอบในหนี้ทั้งปวงของห้าง เว้นแต่กรณีนิติเหตุ

- หากผู้แสดงตนรับผิดชอบชำระหนี้แล้ว ใช้สิทธิไล่เบี้ยแก่หุ้นส่วน ที่แท้จริงได้ตามมาตรา ๒๒๙ (๓)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๓๑๖/๒๕๕๙ (เนติ ๗๓)

จำเลยที่ ๑ กับบริษัท พ. และบริษัท ล. ยื่นคำขอจดทะเบียน
ภาษีมูลค่าเพิ่มใช้ชื่อว่า “กิจการร่วมค้า พ. และบริษัท พ. /บริษัท ล.”
และเข้าทำสัญญากับกรม. ถือว่ากิจการร่วมค้านี้เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญไม่
จดทะเบียน หลังจากนั้น จำเลยที่ ๑ โอนสัดส่วนการลงทุนให้จำเลยที่ ๒
แต่พฤติการณ์จำเลยที่ ๑ ตั้งแต่กิจการร่วมค้าทำสัญญากับกรม. และยื่น
คำขอจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มจนเลิกกิจการ มีการใช้ชื่อจำเลยที่ ๑ เป็น
ชื่อกิจการมาตลอด จำเลยที่ ๑ เป็นผู้ร่วมก่อตั้งกิจการย่อมต้องทราบเรื่อง
แต่ไม่ดำเนินการอย่างใดอันเป็นการไม่ยินยอมหรือคัดค้านการใช้ชื่อ เมื่อ
เหตุในการประเมินภาษีคดีนี้ เนื่องจากการกิจการร่วมค้าไม่ได้ยื่นแบบ
แสดงรายการเสียภาษีเงินได้นิติบุคคลและภาษีมูลค่าเพิ่มช่วงที่มีการใช้ชื่อ
จำเลยที่ ๑ เป็นชื่อกิจการ ดังนั้น จำเลยที่ ๑ ต้องรับผิดชอบโจทก์ซึ่งเป็น
บุคคลภายนอกในบรรดาหนี้ของกิจการตามมาตรา ๑๐๕๔

๖.๖ หุ้่นส่วนเรียกเอาส่วนของตนในกิจการซึ่งไม่ปรากฏชื่อ ตามมาตรา ๑๐๔๘

“มาตรา ๑๐๔๘ ผู้เป็นหุ้่นส่วนคนหนึ่งจะเรียกเอาส่วนของตนจากหุ้่นส่วนอื่น ๆ แม้ในกิจการค้าขายอันใดซึ่งไม่ปรากฏชื่อของตนก็ได้”

- ให้เปรียบเทียบ มาตรา ๑๐๔๙ ผู้เป็นหุ้่นส่วนจะถือเอาสิทธิใด ๆ แก่บุคคลภายนอกในกิจการค้าขายซึ่งไม่ปรากฏชื่อของตนนั้นหาได้ไม่
หัวข้อ ๕.๑.๓

หัวข้อที่ ๗ การเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญและชำระบัญชี

๗.๑ ความสำคัญและเหตุในการเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญ

๗.๒ เหตุแห่งการชำระบัญชีและข้อยกเว้นที่ไม่ต้องชำระบัญชี

๗.๓ ผู้ชำระบัญชี

๗.๔ ลำดับแห่งการชำระบัญชี

๗.๑ ความสำคัญและเหตุในการเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญ

- เพื่อ (๑) ให้บรรดาหุ้นส่วน**พ้นสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบ** เพราะถ้าห้างยังไม่เลิกกัน หุ้นส่วนไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับการจัดการงานของห้างหรือไม่ ก็ยังคงมีสิทธิในกำไร และรับผิดชอบเมื่อห้างขาดทุน

- เพื่อ (๒) **เรียกคืนส่วนลงหุ้น (เรียกคืนทุน)** ถ้าห้างยังไม่เลิกจะฟ้องเรียกคืนทุน ซึ่งเป็นขั้นตอนของการชำระบัญชีไม่ได้ เพราะเป็นขั้นตอนหลังจากห้างเลิก ตามมาตรา ๑๐๖๒ (๓) ดังนั้น การฟ้องเรียกคืนทุนและแบ่งผลกำไร (ฎีกาที่ ๔๒๒๐/๒๕๕๙) การฟ้องเรียกกำไรหรือให้ชดใช้เงินลงทุน (ฎีกาที่ ๒๕๐๓/๒๕๕๓ และ ๖๓๘๐/๒๕๖๑) โดยห้างยังไม่เลิก ทำไม่ได้ ไม่มีอำนาจฟ้อง หรือแม้แต่กรณีห้างเลิกแล้ว และมาฟ้องให้แบ่งกำไรโดยไม่ชำระบัญชีหรือจัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่น ตามมาตรา ๑๐๖๑ ก็ไม่มีอำนาจฟ้อง (ฎีกาที่ ๘๕๒๕/๒๕๕๗) **แต่ให้ดูข้อสังเกตตอนท้ายของหัวข้อ**

๗.๒

เหตุในการเลิกจ้าง

๗.๑.๑ หุ้่นส่วนทุกคนตกลงกันเลิก

๗.๑.๒ ตามมาตรา ๑๐๕๕ โดยผลของกฎหมาย

๗.๑.๓ ตามมาตรา ๑๐๕๗ โดยคำสั่งศาล

๗.๑.๑ หุ้นส่วนทุกคนตกลงกันเลิก

- เหมือนเลิกสัญญาทั่วไปเพียงทุกคนแสดงเจตนา ไม่ต้องมีแบบ ทำด้วย
วาจา แม้จะมีกำหนดเวลาตามมาตรา ๑๐๕๕ (๒) ก็ตกลงเลิกก่อนได้ การ
แสดงเจตนาอาจโดยปริยาย

ฎีกาที่ ๔๒๗๔/๒๕๔๕ โจทก์และจำเลยทั้งสองเป็นหุ้นส่วน ต่อมาทั้งสอง
โต้เถียงกันเพราะไม่ต้องการให้โจทก์มายุ่งเกี่ยวกิจการ ทนายโจทก์เสนอให้
เลิกหุ้นส่วน มีการตรวจสอบทรัพย์สินนี้สินค้านั้นที่ จำเลยทั้งสองแยก
ไปเปิดบัญชีแทนบัญชีห้าง มีการร้องทุกข์ฟ้องคดีอาญา = ทั้งสองฝ่าย
แสดงเจตนาเลิกห้างแล้วในวันดังกล่าว

๗.๑.๒ ตามมาตรา ๑๐๕๕ โดยผลของกฎหมาย

- เมื่อเกิดเหตุ มีผลเลิกกัน โดยไม่ต้องฟ้องศาล มี ๕ กรณี

(๑) เหตุใดๆ ตามที่ตกลงในสัญญา เช่น ถ้ารัฐบาลขึ้นภาษี ไวรัสโควิด ๑๙ เกิดขึ้นหรือสิ้นสุด

(๒) สิ้นกำหนดเวลาตามสัญญา คือ เมื่อถึงเวลาที่กำหนดไว้ เช่น ตั้งห้างขึ้นมาเพื่อทำการ ๒ ปี แต่ดูมาตรา ๑๐๕๙ หากดำเนินการค้าต่อไป ถือว่าไม่มีกำหนดเวลา

(๓) ตั้งห้างเพื่อทำการอย่างใดและการนั้นเสร็จลง เช่น เพื่อซื้อที่ดินมาแบ่งขายเอากำไร เมื่อขายที่ดินเสร็จ ห้างก็เลิกกัน ไม่ต้องให้ศาลสั่งเลิก (ฎีกาที่ ๕๔๗๑/๒๕๖๐) เพื่อจัดแสดงดนตรี เมื่องานแสดงเสร็จ ห้างก็เลิกกัน (ฎีกาที่ ๒๖๕๐/๒๕๖๕)

(๔) การบอกเลิกห้างโดยบทบัญญัติของกฎหมาย (ประกอบมาตรา ๑๐๕๖)

ถ้าห้างตั้งขึ้นไม่มีกำหนดเวลา หุ้่นส่วนคนหนึ่งส่งคำบอกกล่าวเลิกห้างล่วงหน้าก่อนสิ้นรอบปีทางบัญชีไม่น้อยกว่า ๖ เดือน ให้มีผลเลิกห้างเมื่อสิ้นรอบปีทางบัญชีได้ (มาตรา ๑๐๕๖)

- หากหุ้่นส่วนอื่นที่เหลือ (ต้องตั้งแต่ ๒ คน) คนหนึ่งซื้อหุ้่นของหุ้่นส่วนที่ประสงค์เลิกห้าง สัญญาหุ้่นส่วนยังใช้ได้ระหว่างหุ้่นส่วนที่เหลืออยู่ (มาตรา ๑๐๖๐) ห้างไม่เลิกกัน โดยไม่ต้องเสนอขายหุ้่นแก่หรือได้รับความยินยอมจากหุ้่นส่วนทุกคน

- กรณีตาม (๔) ระวางอาจใกล้เคียงกับ ๗.๑.๑ เลิกโดยหุ้่นส่วนทุกคนตกลงกัน เช่น หุ้่นส่วนคนหนึ่งขอเลิกห้าง ปรากฏว่าหุ้่นส่วนอื่นก็เห็นพ้องให้เลิก จึงกลายเป็นการเลิกห้างทันทีตาม ๗.๑.๑ ไม่ต้องรอสิ้นรอบปีบัญชี **ให้ดูฎีกาที่**

๗๒๓๖/๒๕๔๓

ฎีกาที่ ๗๒๓๖/๒๕๔๓

โจทก์กับจำเลยทำสัญญาตั้งห้างเพื่อสร้างอาคารขายแบ่งกำไรกัน จำเลยมีหนังสือบอกเลิกห้างแก่โจทก์ โจทก์มอบอำนาจให้ทนายความแจ้งให้จำเลยได้ถอนการขายฝากที่ดินที่นำมาขายฝากไว้กับโจทก์และให้จำเลยชำระเงินค่าก่อสร้างอาคารที่โจทก์ได้ใช้ไป เป็นการแสดงเจตนาสนองรับการบอกเลิกห้างของจำเลยแล้วโดยปริยาย สัญญาตั้งห้างหุ้นส่วนเป็นอันเลิกกันโดยเจตนาของคู่สัญญา มีผลให้ห้างเลิกกันโดยชอบ กรณีมิใช่การขอเลิกห้างตามมาตรา ๑๐๕๖

(๕) หุ้นส่วนตาย ล้มละลาย ไร้ความสามารถ

- “ล้มละลาย” ไม่ใช่แค่พิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ฎีกาที่ ๑๔๔๘๘/๒๕๕๕
- ผู้ไร้ความสามารถ คือ คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ

- ไม่ประสงค์ให้ห้างเลิกตาม (๕) มีทางแก้ คือ

๑. หุ้นส่วนอื่นที่เหลือ ซื้อหุ้นของหุ้นส่วนข้างต้น สัญญาหุ้นส่วนยังใช้ได้ระหว่างหุ้นส่วนที่เหลืออยู่ (มาตรา ๑๐๖๐) แต่ต้องเหลือหุ้นส่วนอย่างน้อย ๒ คน ไม่ต้องเสนอขายหุ้นแก่หรือได้รับความยินยอมจากหุ้นส่วนทุกคน

๒. บุคคลภายนอกหรือทายาทเข้าเป็นหุ้นส่วนแทน โดยได้รับความยินยอมตามมาตรา ๑๐๔๐ ห้างก็ไม่เลิกกัน (เทียบฎีกาที่ ๔๔๗๑/๒๕๖๐ หจก.เมื่อหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดชอบ)

๗.๑.๓ ตามมาตรา ๑๐๕๗ โดยคำสั่งศาล

- หุ้่นส่วนคนหนึ่งร้องขอ/ฟ้องอย่างคดีมีข้อพิพาท ศาลอาจสั่งเลิกห้างได้มี
๓ กรณี

(๑) มีหุ้่นส่วน (นอกจากผู้ร้อง) ละเมิดบทบังคับอันเป็นสาระสำคัญซึ่งสัญญา
หุ้่นส่วนกำหนดไว้ โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

- บทบังคับฯอาจกำหนดไว้ในสัญญาหรือโดยกฎหมาย เช่น มาตรา ๑๐๓๙
ต้องจัดการงานของห้างด้วยความระมัดระวังให้มากเสมือนกับจัดการงาน
ของตนเอง หรือมาตรา ๑๐๓๘ ห้ามประกอบกิจการค้าขายแข่งกับห้าง

ฎีกาที่ ๓๔๓๑/๒๕๕๖ โจทก์จำเลยเป็นหุ้นส่วนประกอบกิจการบังกะโลให้
เช่า จำเลยไม่จัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย งบกำไรขาดทุน ไม่แบ่งปันผล
กำไรให้แก่โจทก์ ถือว่าเป็นการประพฤตินิติสัญญาหุ้นส่วนในสาระสำคัญ
เป็นเหตุที่จะเลิกห้างหุ้นส่วน

(๒) กิจการของห้างทำไปก็มีแต่ขาดทุนและไม่มีหวังฟื้นตัวได้

(๓) เหตุอื่นใดทำให้ห้างนั้นเหลือวิสัยจะดำรงต่อไปได้

- เหตุอื่นใดต้องเป็นเหตุโดยตรงแก่ห้าง เช่น นำทรัพย์สินห้างไปใช้ส่วนตัว
(ฎีกาที่ ๖๓๘๐/๒๕๖๑) ขัดแย้งกันในการบริหารงาน มีข้อพิพาทต่อกัน
หลายคนดี แต่ให้ดูฎีกาที่ ๔๐๔/๒๕๖๒ ซึ่งไม่ได้พิพาทกันในส่วนของห้าง
แต่พิพาทกันเรื่องอื่นจนไม่สามารถมาร่วมจัดการงานได้

ฎีกาที่ ๖๓๘๐/๒๕๖๑ จำเลยเป็นหุ้นส่วนกับฝ่ายโจทก์ร่วมกันซื้อที่ดินพร้อมอาคารเพื่อให้เช่า จำเลยมีชื่อถือกรรมสิทธิ์แทนหุ้นส่วนอื่น และเป็นผู้ทำสัญญากู้และสัญญาจำนองกับธนาคาร ค่าเช่าจะนำมาจ่ายชำระหนี้เงินกู้และแบ่งกันระหว่างหุ้นส่วนแต่ละเดือน **เมื่อชำระหนี้ครบจะขายที่ดินและอาคารแล้วแบ่งเงินกัน** จำเลยกลับแอบจดทะเบียนไถ่ถอนการจำนองก่อนครบกำหนดชำระหนี้ โดยปกปิดไม่ให้หุ้นส่วนอื่นรู้ แล้วนำที่ดินพร้อมอาคารไปจดทะเบียนจำนองเป็นประกันหนี้ส่วนตัว เป็นการ**นำทรัพย์สินที่หุ้นส่วนทุกคนเป็นเจ้าของรวมไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว** ซึ่งทรัพย์สินอาจไม่สามารถนำมาแบ่งปันกันในระหว่างหุ้นส่วนได้ มีเหตุให้ห่างเหลือวิสัยที่จะดำรงคงอยู่ต่อไปได้ ตามมาตรา ๑๐๕๗ (๓)

ฎีกาที่ ๔๐๔/๒๕๖๒ หุ้นส่วนผู้จัดการลาออก ห้างทำกิจการให้
เช่าอพาร์ทเมนต์มีผู้เช่าเต็มทั้ง ๑๓ ห้อง มีสระว่ายน้ำ มีรายรับ
รายจ่ายหมุนเวียน ต้องมีผู้บริหาร แต่ไม่อาจจัดให้หุ้นส่วนประชุมลง
มติตั้งหุ้นส่วนผู้จัดการและวางแนวทางการบริหารได้ เพราะหุ้นส่วน
และทายาทของหุ้นส่วนต่างฟ้องกันเป็นคดีแพ่งและคดีอาญาหลาย
คดี แม้มิใช่การฟ้องร้องเกี่ยวกับการจัดการห้าง แต่ก็ส่งผลให้หุ้นส่วน
และทายาทของหุ้นส่วนต่างไม่ประสงค์เข้าร่วมพบปะประชุมกัน
ต่อไป ห้างจึงเหลือวิสัยที่จะดำรงคงอยู่ต่อไปได้ กรณีมีเหตุที่ศาลจะ
สั่งเลิกห้างตามมาตรา ๑๐๕๗ (๓) ประกอบมาตรา ๑๐๘๐ (ห้าง
หุ้นส่วนจำกัด)

ถ้าคำร้องอ้างเหตุตามมาตรา ๑๐๕๗ (๒) และ (๓) แม้ตัวผู้ร้องจะเป็นผู้
ล่วงละเมิดบทบังคับฯ ตามมาตรา ๑๐๕๗ (๑) ก็มีอำนาจยื่นคำร้องได้
ฎีกาที่ ๘๔๕๔/๒๕๕๙ ห้างทำธุรกิจบริการน้ำมันเชื้อเพลิง ผู้คัดค้าน
กล่าวหาผู้ร้องยกยกทรัพย์สินของห้างและฟ้องผู้ร้อง ๒๐ คดี ผู้ร้องขอให้ศาล
สั่งเลิกห้าง อ้างเหตุกิจการทำไปก็มีแต่ขาดทุนและไม่มีหวังฟื้นตัวได้อีก
และหุ้นส่วนฟ้องกันเองหลายเรื่องไม่สามารถร่วมทำกิจการต่อไป ทั้งผู้ร้อง
ยกเลิกสัมปทานค้าขายน้ำมัน รื้อถอนถังบรรจุน้ำมันและตู้จ่ายน้ำมันไปแล้ว
ทำให้ห้างเหลือวิสัยที่จะดำรงอยู่ต่อไปได้ ซึ่งเป็นเหตุตามมาตรา ๑๐๕๗
(๒) และ (๓) ไม่ใช่เหตุหุ้นส่วนล่วงละเมิดบทบังคับอันเป็นข้อสาระสำคัญ
ตามมาตรา ๑๐๕๗ (๑) ไม่ว่าผู้ร้องจะเป็นผู้ล่วงละเมิดบทบังคับใดๆ ตาม
มาตรา ๑๐๕๗ (๑) ดังที่ผู้คัดค้านฎีกา ผู้ร้องก็มีอำนาจยื่นคำร้องคดีนี้

- เมื่อมีเหตุตามมาตรา ๑๐๕๗ ผู้เป็นหุ้นส่วนอื่นอาจร่วมกันร้องให้ศาลสั่ง กำจัดหุ้นส่วนผู้เป็นต้นเหตุแทน สิ่งเลิกห้าง (โดยไม่จำเป็นต้องมีคำขอให้เลิกห้างมาด้วย ฎีกาที่ ๒๘๙๒/๒๕๕๗) ตามมาตรา ๑๐๕๘ หรือศาลใช้ **ดุลพินิจ** สั่งกำจัดเองแทนสิ่งเลิกห้างก็ได้ แต่เมื่อกำจัดแล้วต้องเหลือหุ้นส่วนอย่างน้อย ๒ คน

“มาตรา ๑๐๕๘ เมื่อเหตุอันใดอันหนึ่งเกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับหุ้นส่วนคนหนึ่งซึ่งตามความในมาตรา ๑๐๕๗เป็นเหตุให้ผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหลายนอกนั้นมีสิทธิจะเรียกให้เลิกห้างหุ้นส่วนได้ไซ้ ในเมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนเหล่านั้นยื่นคำร้อง ท่านว่าศาลจะสั่งให้กำจัดหุ้นส่วนผู้ต้นเหตุคนนั้นออกเสียจากห้างหุ้นส่วนแทนสั่งให้เลิกห้างหุ้นส่วนก็ได้”

๗.๒ เหตุแห่งการชำระบัญชีและช้อยกเว้นที่ไม่ต้องชำระบัญชี

- กระบวนการตามมาตรา ๑๐๖๒ ที่ผู้ชำระบัญชี รวบรวมทรัพย์สินของห้างไปชำระหนี้ และมาแบ่งหรือคืนแก่หุ้นส่วน
- กรณีห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด การชำระบัญชีอยู่ในหมวด ๕ มาตรา ๑๒๔๗-๑๒๗๓
- มีการชำระบัญชีได้ เมื่อห้างเลิกกันแล้วเท่านั้น ตามมาตรา ๑๐๖๑วรรคหนึ่ง “เมื่อห้างหุ้นส่วนเลิกกันแล้ว ก็ให้จัดการชำระบัญชี เว้นแต่จะได้ตกลงกันให้จัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่นในระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกัน หรือว่าห้างหุ้นส่วนนั้น ศาลได้พิพากษาให้ล้มละลาย”
- หุ้นส่วนจะฟ้องขอแบ่งทรัพย์สินของห้าง ขอคืนทุน คืนกำไรไม่ได้ ต้องให้ห้างเลิกแล้วชำระบัญชีเสียก่อน เว้นแต่เข้าช้อยกเว้น

ฎีกาที่ ๖๓๘๐/๒๕๖๑

จำเลยเป็นหุ้นส่วนกับฝ่ายโจทก์ร่วมกันซื้อที่ดินพร้อมอาคารเพื่อให้เช่า
จำเลยมีชื่อถือกรรมสิทธิ์แทนหุ้นส่วนอื่น.... โจทก์ที่ ๑ ฟ้องให้จำเลยจด
ทะเบียนโอนที่ดินพร้อมอาคารใส่ชื่อโจทก์ที่ ๑ ถือกรรมสิทธิ์ร่วมตาม
สัดส่วน... หากสภาพแห่งหนี้หรือคำขอไม่เปิดช่องให้บังคับได้ ให้จำเลย
ชดใช้ราคาแก่โจทก์ที่ ๑ ตามสัดส่วนที่เข้าเป็นหุ้นส่วนพร้อมดอกเบี้ย...
เป็นคำขอที่เรียกร้องให้มีการคืนทุนทรัพย์ซึ่งหุ้นส่วนแต่ละคนได้ลงเป็นหุ้น
และเฉลี่ยทรัพย์ที่เหลืออยู่แจกเป็นกำไร โดยยังไม่มี การชำระบัญชี หรือตก
ลงให้จัดการทรัพย์สินโดยวิธีการอื่น เป็นกรณีที่มีได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติ
แห่งกฎหมาย โจทก์ที่ ๑ จึงไม่มีสิทธิฟ้อง...

ฎีกาที่ ๘๕๒๕/๒๕๕๗

เมื่อ**ห่างเล็กกัน**ต้องมีการชำระบัญชีหรือตกลงให้จัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่น ตามมาตรา ๑๐๖๑ วรรคหนึ่ง หากตกลงไม่ได้จึงร้องขอให้ศาลตั้งผู้ชำระบัญชี การที่โจทก์ฟ้องว่าจำเลยผิดสัญญาหุ้นส่วน **ขอให้บังคับจำเลยแบ่งกำไรส่วนที่เหลือ โดยยังไม่มีชำระบัญชี หรือตกลงให้จัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่น** จึงเป็นกรณีที่มีได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติดังกล่าว โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้อง

การชำระบัญชีไม่ใช่สิทธิเรียกร้อง ไม่มีอายุความ

ฎีกาที่ ๕๔๗๑/๒๕๖๐

การชำระบัญชีเป็นกระบวนการตามที่กฎหมายบัญญัติให้จัดการทรัพย์สิน
กรณีห้างหุ้นส่วนเลิกกันตามมาตรา ๑๐๖๑ วรรคหนึ่ง มิใช่เป็นสิทธิเรียกร้อง
ที่จะต้องขอบังคับภายในกำหนดอายุความ แม้ยื่นคำร้องขอให้ชำระบัญชีเกิน
กว่า ๑๐ ปี นับแต่ห้างเลิกกัน แต่เมื่อยังไม่มี การชำระบัญชี ก็ชอบที่จะขอให้
จัดการชำระบัญชี

ข้อยกเว้นที่เมื่อห้างเลิกกันแต่ไม่ต้องชำระบัญชี มี ๓ กรณี

(๑) ตกลงกันจัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่น เช่น ตกลงให้หุ้นส่วนแต่ละคนรับผิดชอบเจ้าหนี้แต่ละราย (๑๐๖๑ วรรคหนึ่งตอนต้น) การตกลงกันอาจเป็นพฤติการณ์

คู่มือที่ ๑๒๓๘/๒๕๒๒ และ ๑๕๑๓๐/๒๕๕๑

ฎีกาที่ ๑๒๓๘/๒๕๒๒ ห้างทำการค้าไม้ เมื่อค้าเสร็จ ย่อมเลิกกันตามมาตรา ๑๐๕๕ (๓) โจทก์จำเลยตกลงรับไม้ไปคนละครึ่ง จึงไม่ต้องส่งเลิกหุ้นส่วนและชำระบัญชีอีก

ฎีกาที่ ๑๕๑๓๐/๒๕๕๑ โจทก์จำเลยเข้าหุ้นกันซื้อที่ดินมาขาย เมื่อขาย
ที่ดินแล้ว การเป็นหุ้นส่วนจึงเลิกกันตามมาตรา ๑๐๕๕ (๓) และหลังจาก
ขายที่ดิน จำเลยได้แบ่งกำไรแก่โจทก์ มีการทำบัญชีไว้ แสดงว่าโจทก์จำเลย
ได้คิดบัญชีกันเรียบร้อยแล้ว ไม่มีทรัพย์สินหนี้สินต้องจัดการอีก ถือว่า ตกลง
กันให้จัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่น ตามมาตรา ๑๐๖๑

คู่มือที่ ๘๖๗๒/๒๕๕๙ ซึ่งเนื้อหาข้อตกลงไม่มีลักษณะของการจัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่น

คู่มือที่ ๘๖๗๒/๒๕๕๙ สัญญาร่วมหุ้นระบุวิธีการดำเนินการของห้าง การแบ่งรายได้หรือผลตอบแทนในการร่วมหุ้นและการแบ่งปันผลกำไรหรือการส่งมอบเงินทุนแก่ผู้เป็นหุ้นส่วน โดยระบุถึงการแบ่งปันเฉพาะผลกำไรให้ผู้ร้องที่ ๒ และผู้คัดค้านทั้งสอง ข้อตกลงนี้เป็นเพียงการระบุวิธีร่วมลงทุน การประกอบกิจการ ไม่ใช่ข้อตกลงให้จัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่นในระหว่างหุ้นส่วนด้วยกัน กรณีจึงมีเหตุต้องมีการตั้งผู้ชำระบัญชีของห้าง

(๒) ห้างหุ้นส่วนนั้นล้มละลาย ไม่มีผลจริง สำหรับห้างไม่จดทะเบียน

(๑๐๖๑ วรรคหนึ่งตอนท้าย)

(๓) การชำระบัญชีไม่เป็นประโยชน์แก่หุ้นส่วนทั้งหลาย

ฎีกาที่ ๔๓๕๗/๒๕๔๐

เมื่อเลิกห้าง ต้องชำระบัญชี เพื่อทราบกำไรขาดทุน แต่เมื่อโจทก์ฟ้องขอคืนเงินทุนกับแบ่งผลกำไร จำเลยทั้งสองก็ให้การว่าไม่ได้เข้าเป็นหุ้นส่วน เมื่อจำเลยที่ ๑ ได้ขายที่ดินและบ้านไปแล้วโดยไม่มีกำไร การที่จะให้ไปชำระบัญชีของห้างจึงไม่เป็นประโยชน์ เพราะจำเลยทั้งสองก็ยังยืนยันว่าไม่ได้เข้าเป็นหุ้นส่วนและขายที่ดินและบ้านไปโดยไม่มีกำไร ศาลยอมพิพากษาให้คืนทุนและแบ่งผลกำไรตามที่พิจารณาได้ความไปทีเดียว โดยไม่ต้องให้มีการชำระบัญชีได้

ข้อสังเกต ตามฎีกาที่ ๔๓๕๗/๒๕๔๐ เป็นเรื่องห่างเลิกกันแล้ว โจทก์มาฟ้องขอแบ่งทุนกับผลกำไร ซึ่งโดยหลัก ถือว่าไม่มีอำนาจฟ้อง เพราะยังไม่มี การชำระบัญชี หรือตกลงให้จัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่น (ฎีกาที่ ๘๕๒๕/๒๕๕๗) แต่คดีนี้ศาลเห็นว่าไม่ต้องมีการชำระบัญชีแล้ว จึงพิพากษาตามขอไปทีเดียว

กรณีห่างเลิกกันแล้ว และโจทก์มาฟ้องขอแบ่งทุนหรือผลกำไร โดยยังไม่มีการชำระบัญชีนี้ หากศาลเห็นว่ายังจำเป็นต้องมีการชำระบัญชีก็สามารถพิพากษาให้ชำระบัญชีได้ แม้ไม่มีคำขอก็ตาม (ฎีกา ๒๖๕๐/๒๕๖๕)

ฎีกา ๒๖๕๐/๒๕๖๕

โจทก์และจำเลยทั้งสามตกลงเข้าหุ้นส่วนกันจัดงานแสดงดนตรี เมืองงานเสร็จ ห้างจึงเลิกกันตามมาตรา ๑๐๕๕ (๓) แต่ยังไม่มีการชำระบัญชี และไม่ปรากฏว่าตกลงกันให้จัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่น

โจทก์ฟ้องเรียกเงินลงทุนคืนและให้แบ่งกำไร แต่จำเลยทั้งสามโต้แย้งว่าการจัดงานขาดทุน จึงมีข้อโต้แย้งเรื่องผลประกอบการ ต้องชำระบัญชีก่อน เพื่อให้ทราบว่าขาดทุนจริงหรือไม่ มีทรัพย์สินเพียงใด แม้โจทก์ไม่ได้ขอให้ศาลตั้งผู้ชำระบัญชี แต่ตามฟ้องโจทก์ เห็นความประสงค์ว่าต้องการให้ชำระบัญชีด้วยแล้ว ศาลจึงพิพากษาให้ชำระบัญชีและตั้งผู้ชำระบัญชีได้ โดยไม่ต้องให้โจทก์กลับไปฟ้องเป็นคดีใหม่อีก

นอกจากนี้ บางฎีกา เช่น ๑๗๑๑/๒๕๓๒ และ ๔๒๔๕/๒๕๕๑ ซึ่งห้ามยังไม่
เลิกกัน และคำขอท้ายฟ้องก็ขอให้จำเลยรับผิดชอบขาดทุน หรือขอให้แบ่ง
ทุน โดยหลักถือว่าไม่มีอำนาจฟ้อง แต่ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏว่า

(๑) มีเหตุให้ศาลสั่งเลิกห้างได้ เช่น ตามมาตรา ๑๐๕๗ (๓) และ

(๒) ไม่มีทรัพย์สินหนี้สิน กำไร ขาดทุนที่ต้องจัดการ

ศาลวินิจฉัยว่าคำขอให้จำเลยรับผิดชอบขาดทุน ถือว่าเป็นการขอให้เลิก
ห้างแล้ว จึงพิพากษาให้เลิกห้างและพิพากษาตามคำขอไป โดยไม่ต้องชำระ
บัญชีหรือจัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่น

ฎีกาที่ ๑๗๑๑/๒๕๓๒ โจทก์ฟ้องหุ้นส่วนด้วยกันให้รับผิดชอบที่ขาดทุน โดยยังไม่เลิกห้างและชำระบัญชี คำฟ้องไม่ได้ขอให้ศาลสั่งเลิกห้าง แต่ขอให้ **จำเลยรับผิดชอบในส่วนที่ขาดทุนครั้งหนึ่ง แสดงว่าโจทก์ต้องการให้ศาลสั่งเลิกห้างด้วย** เมื่อได้ความว่าไม่มีตัวบุคคลที่จะช่วยประกอบกิจการของห้างต่อไป ถือว่ามีเหตุทำให้ห้างเหลือวิสัยที่จะดำรงคงอยู่ต่อไปได้ ตามมาตรา ๑๐๕๗ (๓) ศาลสั่งให้ห้างเลิกได้ เมื่อห้างเลิกต้องชำระบัญชี แต่ได้ความว่า **ทรัพย์สินของห้างไม่มี เจ้าหนี้ไม่มี มีเพียงลูกหนี้ที่ไม่อาจติดตามได้ ส่วนที่ขาดทุนคือเงินทดรองซื้อสินค้า การชำระบัญชีจึงไม่เป็นประโยชน์** แม้โจทก์ขอให้จำเลยรับผิดชอบที่ขาดทุนโดยไม่ได้ขอให้ชำระบัญชีเสียก่อน ศาลก็พิพากษาให้จำเลยรับผิดชอบในส่วนที่ขาดทุนได้โดยไม่ต้องชำระบัญชี

ฎีกาที่ ๔๒๔๕/๒๕๕๑

โจทก์จำเลยต่างมีปัญหาด้านการเงิน ประสงค์จะเลิกกิจการห้างหุ้นส่วน
จำเลยกลับทำให้โจทก์ฟ้องคดีและให้การปฏิเสธการเป็นหุ้นส่วน ถือว่ามีเหตุ
ทำให้ห้างหุ้นส่วนเหลือวิสัยที่จะดำรงคงอยู่ต่อไปได้ตามมาตรา ๑๐๕๗ (๓)
ดังนั้น โจทก์มีสิทธิร้องขอให้ศาลสั่งเลิกห้างได้ แม้ไม่มีคำขอให้ศาลสั่งให้
เลิกห้าง แต่ก็เห็นความประสงค์ของโจทก์ว่าต้องการให้สั่งเลิกห้างจึงได้ฟ้อง
ขอแบ่งทุน เมื่อไม่ปรากฏว่าห้างมีลูกหนี้ เจ้าหนี้หรือหุ้นส่วนได้ออกเงินทด
รองและค่าใช้จ่ายของตนไปเพื่อจัดการห้าง สินทรัพย์ของห้างมีเพียงอาคาร
และเครื่องทำน้ำดื่ม กิจการทำน้ำดื่มก็เพิ่งเริ่มต้นไม่มีกำไรหรือขาดทุน หาก
ให้ชำระบัญชีก็คงไม่ได้ข้อเท็จจริงเพิ่มขึ้น สมควรพิพากษาแบ่งทุนโดยไม่
ต้องชำระบัญชี

๗.๓ ผู้ชำระบัญชี

มาตรา ๑๐๖๑ วรรคสามและวรรคสี่

“การชำระบัญชานั้น ให้ผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหมดด้วยกันจัดทำ หรือให้บุคคลอื่นซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนได้ตั้งขึ้นนั้นเป็นผู้จัดทำ

การแต่งตั้งผู้ชำระบัญชี ให้วินิจฉัยชี้ขาดโดยคะแนนเสียงข้างมากของผู้เป็นหุ้นส่วน”

(๑) สัญญาตั้งห้าง กำหนดตัวผู้ชำระบัญชี เป็นไปตามนั้น

(๒) สัญญาตั้งห้าง ไม่กำหนด หุ้นส่วนต้อง ร่วมกันทำ หรือโดย
เสียงข้างมากตั้งบุคคลภายนอกเป็นผู้ชำระบัญชี

(๓) ถ้าตกลงตั้งผู้ชำระบัญชีไม่ได้ ต้องขอให้ศาลแต่งตั้ง ซึ่งหากมี
ข้อพิพาทระหว่างหุ้นส่วน ศาลจะตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดี

(๔) กรณีหุ้นส่วนตาย แม้ทายาทของของหุ้นส่วนที่ตายไม่ต้องเข้า
เป็นหุ้นส่วนแทนที่ ซึ่งมีผลให้ห้างเลิกกัน แต่ทายาทต้องเข้ามาร่วมการ
ชำระบัญชี

๗.๔ ลำดับแห่งการชำระบัญชี

มาตรา ๑๐๖๒ การชำระบัญชี ให้ทำโดยลำดับดังนี้ คือ

- (๑) ให้ชำระหนี้ทั้งหลายซึ่งค้างชำระแก่บุคคลภายนอก
- (๒) ให้ชดใช้เงินทดรองและค่าใช้จ่ายซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนได้ออกของตนไป เพื่อจัดการค้าของห้าง
- (๓) ให้คืนทุนทรัพย์ซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนแต่ละคนได้ลงเป็นหุ้น
ถ้ายังมีทรัพย์เหลืออยู่อีกเท่าไร ก็ให้เฉลี่ยแจกเป็นกำไรในระหว่างผู้เป็น
หุ้นส่วน

มาตรา ๑๐๖๓ ถ้าเมื่อได้ชำระหนี้ซึ่งค้างชำระแก่บุคคลภายนอก และชดใช้เงินทดรองและค่าใช้จ่ายแล้ว สินทรัพย์ที่ยังอยู่ไม่พอจะคืนแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนให้ครบจำนวนที่ลงหุ้นไซ้ ส่วนที่ขาดนี้คือขาดทุน ซึ่งต้องคิดเฉลี่ยช่วยกันขาด

มาตรา ๑๐๔๔ อันส่วนกำไรก็ดี ส่วนขาดทุนก็ดี ของผู้เป็นหุ้นส่วน
ทุก ๆ คนนั้นย่อมเป็นไปตามส่วนที่ลงหุ้น

- ลำดับการชำระบัญชีเริ่มจากรวบรวมเงิน และทรัพย์สินของห้างออกขาย
ทอดตลาดแล้ว (๑) ชำระหนี้แก่บุคคลภายนอก (๒) ใช้เงินทดรอง
ค่าใช้จ่ายของผู้เป็นหุ้นส่วน (อยู่ในฐานะเจ้าหนี้ของห้างเช่นกัน) (๓) คืนทุน
(๔) เฉลี่ยกำไรตามสัดส่วนลงหุ้น ตามมาตรา ๑๐๖๒ วรรคท้าย และ
มาตรา ๑๐๔๔

- หากเงินและทรัพย์สินที่รวบรวม ยังไม่พอชำระหนี้ตาม (๑) (๒) = ขาดทุน
หุ้นส่วนแต่ละคนต้องรับผิดชอบเจ้าหนี้โดยไม่จำกัดจำนวน แต่ระหว่าง
หุ้นส่วนด้วยกัน รับผิดชอบตามสัดส่วนลงหุ้น ตามมาตรา ๑๐๔๔

- หากพอชำระหนี้ แต่ไม่พอคืนทุนจนครบตาม (๓) = ขาดทุนเช่นกัน
หุ้นส่วนต้องช่วยกันเฉลี่ยขาดทุน โดยได้รับทุนคืนไม่ครบจำนวนที่ลง แต่
ยังคงเป็นไปตามสัดส่วนหุ้นที่ลงทุน ตามมาตรา ๑๐๖๒ (๓), ๑๐๖๓ และ
๑๐๔๔

- กรณีที่เกิดข้อโต้แย้งขึ้นในชั้นชำระบัญชีสามารถฟ้องต่อศาลได้ ไม่ใช่เรื่อง
ที่ไม่มีการชำระบัญชีแล้วมาฟ้องคืนทุนทันที **ให้ดูฎีกาที่ ๗๐๒๘/๒๕๖๑**

(ฎีกาที่ ๗๐๒๘/๒๕๖๑ โจทก์กับจำเลยทั้งสองเข้าเป็นหุ้นส่วน ห้างเล็กกัน
แล้วตามมาตรา ๑๐๕๕ (๓) หุ้นส่วนร่วมกันชำระบัญชีทำรายรับรายจ่าย
เพื่อจัดทำบัญชีและชำระหนี้ แต่เกิดข้อโต้แย้งขึ้นในชั้นตอนสรุปผลกำไร
ขาดทุนของห้างเพราะหุ้นส่วนอ้างค่าใช้จ่ายต่างกัน จึงไม่อาจจัดการชำระ
บัญชีได้ เป็นกรณีที่มีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิของโจทก์ซึ่งเป็นหุ้นส่วน
คนหนึ่ง โจทก์ย่อมมีอำนาจฟ้องขอให้คืนทุนและแบ่งผลกำไร)

ตัวอย่าง

ห้างฯ มี ก ข ค เป็นหุ้นส่วน ก ลงหุ้นเป็นเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท ข ลงหุ้นเป็นเงิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท ค ลงหุ้นเป็นที่ดิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท **รวมทุน ๖๐๐,๐๐๐ บาท** สัดส่วนคือ ๑ ต่อ ๒ ต่อ ๓ ห้างเลิกกัน การชำระบัญชีรวมทรัพย์สินแล้วเหลือเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท ส่วนที่ดินขายทอดตลาดได้ ๔๐๐,๐๐๐ บาท รวมเป็น ๕๐๐,๐๐๐ บาท

(๑) ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้บุคคลภายนอก ๓๐๐,๐๐๐ บาท (๒) ชำระหนี้แก่ ข ๘๐,๐๐๐ บาท (๓) เหลือ ๑๒๐,๐๐๐ บาท ไม่พอคืนทุนจนครบ =ขาดทุน แต่เฉลี่ยคืนทุนตามสัดส่วนหุ้น ก ได้ ๒๐,๐๐๐ บาท ข ได้ ๔๐,๐๐๐ บาท ค ได้ ๖๐,๐๐๐ บาท